

Деница ДИМИТРОВА

Софийски университет „Св. Климент Охридски“, България

ДЖЕНДЪР ПАУЗАТА В НЕМСКИЯ ЕЗИК

Denitsa DIMITROVA

Sofia University St. Kliment Ohridski, Bulgaria

THE GENDER GAP IN GERMAN

Стремежът към политически коректен или неутрален спрямо пола език налага промени в нормите за изразяване на пола в езиците. В немския език феминистката лингвистика от 1970-те натам категорично отхвърля употребата на генеричния маскулинум¹ в официалната комуникация и настоява за експлицитното маркиране на женския пол по графичен начин в езика на администрацията и правото. При съкратените форми на двойките съществителни имена за дейтели в мъжки и женски род „Lehrer“ ‘учител’ и „Lehrerin“ ‘учителка’ като основен вариант за приобщаващо писане първоначално се налага изписване на началното I на суфикса за женски род -in като главно (Binnen-I ‘вътресловно I’) – „LehrerIn“ ‘учителка’ (със значение ‘учител или учителка’), за да се различава от формата за женски род „Lehrerin“ ‘учителка’. След като през 2018 г. Федералният съд в Германия призна юридическото съществуване на категорията „неопределен пол“ в Закона за личния статут, за нейното експлицитно маркиране при съществителните за дейтели в писмената реч се използва формата за мъжки род („Lehrer“), отделена от наставката за женски (in) чрез наклонена черта и дефис, долна черта, астериск („Lehrer/-in“, „Lehrer_in“, „Lehrer*in“, „LehrerIn“). Често предпочитан вариант е астерискът (*) или т.нар. Genderstern (джендър звездичка). В устната реч на този графичен символ за маркиране на включването на всички полове в комуникацията отговаря глоталният пловиз [ʔ] или така наречената джендър пауза (Gendergap). Предстои да се установи дали тези тенденции в правописа и произношението на съкратените полови неутрални форми на съществителните за дейтели ще се окажат достатъчно устойчиви, за да се превърнат в норма.

The strive for a politically correct or gender-neutral language requires some changes in the norms for expressing gender in languages. In German the feminist language reform activists since the 1970's on forcefully reject the use of the generic masculinum (the generalized use of the masculine form of a noun for professions or actions as an all-encompassing

¹ Формата за мъжки род при съществителните за професия или дейност се ползва като обобщаваща за назоваване и на двата пола.

*form for all genders) in public communication and demand for the explicit graphic marking of the feminine gender in the written language of the state's administrative and legal language. For the short forms of the pairs of agent nouns in masculine ("Lehrer" 'teacher') and feminine ("Lehrerin" 'female teacher') a different orthography is suggested, i.e. writing of the suffix-initial "i" as a capital I (Binnen-I 'word-medial I'), for it to differ from the feminine form. Since in 2018 the Federal Constitutional Court in Germany recognised the legal existence of the category „undefined gender“ in the Civil Status Act, its graphic inclusion in the forms for the agent nouns occurs though the use of a combination of a slash and a hyphen, an underscore or an asterisk ("Lehrer/-in", "Lehrer_in", "Lehrer*in", "LehrerIn"). The asterisk (*, Genderstern) is one of the more frequently chosen variants. The corresponding means explicite marking of gender-inclusive language in oral speech is the use a glottal plosive [ʔ] (the so called gender gap) as a separator between the masculine stem and the feminine suffix. It is a question of time to see if these trends in the orthography and the pronunciation of the shortened gender-inclusive agent nouns will turn out sustainable enough to become the norm.*

Ключови думи: политическа коректност, неутрален спрямо пола език, фонетични и графични маркери на пола в езика, немски език, Genderstern

Key words: political correctness, gender-neutral language, phonetic and graphic markers for gender in the language, German, Genderstern

1. Исторически контекст – политическа коректност, феминистка лингвистика, полово неутрално говорене

Западната цивилизация има дълга история на необезпокоявано физическо, правно и езиково потисничество на силния спрямо слабия пол, като се започне от правния статут на жените в Древна Гърция, мине се през Светата Инквизиция и терора над набедените за вещици жени и се стигне до суфражизма, или борбата на жените да получат право на глас при провеждането на избори. В България например това право е дадено на жените едва през 1937 г., а седем години по-късно, чак през 1944 г., с идването на комунистическия режим вече им е позволено и да се кандидатираат и да бъдат избирани за народни представители (Daskalova 2004: 94). Подкрепа за по-слабите и маргинализирани по признак пол и раса групи и на Запад традиционно оказват левите формации. Понятието *политическа коректност* започва да набира популярност в Америка през 60-те години на миналия век по време на интензивния обществен дебат по въпросите на гражданските права, расовата дискриминация и равнопоставеността между половете и се употребява в положителен смисъл както от левите, така и от десните партии със значението „език и действия в съответствие с дадена политика“ (Florence 2015). През 70-те и 80-те години конотацията се променя и словосъчетанието започва да се използва иронично със значението ‘праволинейност, фанатична вяръност към партийната линия’, изказано като критика на консерваторите спрямо либералите. В днешно време в същия този контекст понятието запазва пейоративната си конотация, макар с леко изместване на значението в посока към ‘цензура’ (пак там). В средите на организациите за

защита на правата на гражданите от 1980-те натам фразата се използва за означаването на антидискриминационен, неощенъчен език (Gáll 2020: 225). Целта на поддръжниците на прилагането на политическата коректност в официалната комуникация е превенция на дискриминацията на хора в неравностойно положение (по онова време основно афроамериканци и жени) чрез внимателен подбор на думите в публичното говорене. В този смисъл политически коректната езикова употреба отговаря на принципа на езиковия релативизъм: езикът определя светогледа на човека, т.е. промяната в езика би довела до промяна в светогледа. Средствата за постигане на тази промяна са идентификацията на дискриминиращите думи и изрази и заменянето им с политически коректни (Gáll 2020: 226). Според онлайн речника Оксфорд (Oxford English Dictionary 2018) *политическа коректност* (political correctness) е избягването на изразни форми или действия, за които се смята, че изключват, маргинализират или обиждат групи от хора, които са в неравностойно социално положение или са обект на дискриминация. Дефиницията на *политически коректен* според друг авторитетен речник на английския език, Merriam-Webster, е такъв, който е „в съответствие с убеждението, че трябва да се избягват език и действия, които биха могли да засегнат политически чувствителни теми (като пол и раса)“ (Merriam-Webster 2022).

В Германия въпросът за връзката между езика и отношенията между половете в обществото се повдига остро от представители на женското движение и занимава политици и учени от различни области през 70-те години на миналия век (Килева-Стаменова 2017). Развитие на феминистката лингвистика в немскоезичното пространство може да се раздели условно на три етапа, които, макар и представени хронологично, не се заменят един друг, а се допълват или се противопоставят един на друг (Tiemeyer, Lange, Ivanov 2018: 263). В първата фаза на развитие текаат бурни научни (лингвистични) дебати, в които немският е критикуван като сексистки и възпроизвеждащ йерархията в междуполовите отношения. Във фокуса на критиката е така нареченият генеричен маскулинум в областта на персоналните и професионалните наименования в езика на администрацията (напр. *Arzt* 'лекар' със значението „лекар/ка“ или *Ärzte* „лекари“ със значението „лекар(к)и“), който не включва изрично жените и е неточен и двусмислен. Друг обект на полемика е употребата на безличното местоимение *man* със значение „човек“. Местоимението произлиза от старовисоконемското *Mann*, чието основно значение е „мъж“ (Duden 2022). Феминистки авторки публикуват книги, в които то е заменено с *frau*, което е образувано по същия модел от съществителното *Frau* 'жена' (Tiemeyer, Lange, Ivanov 2018: 264). В края на 80-те години на XX в. движението за антидискриминационен език навлиза във втория си етап на развитие, който се характеризира с ключовите думи консолидация и институционализация. Предприемат се първите законови мерки за постигането на справедлив или неутрален по отношение на половете език – през есента на 1987 г. в Германския Бундестаг

се сформира работна група „Правен език“, в която влизат федералните министри на вътрешните работи, младежта, семейството, жените и здравето; тя има за задача да направи ревизия на езика на правните текстове на държавата с оглед на мястото и видимостта на жените в тях. През март 1989 г. в Долна Саксония влиза в сила Законът за поощряване на равнопоставеността на жената в правния и административния език (*Niedersächsisches Gesetz zur Förderung der Gleichstellung der Frau in der Rechts- und Verwaltungssprache 1989*). Следват го подобни закони в други провинции, а през 1991 г. работната група по въпросите на правния език излиза с препоръки към федералното правителство за промени в правния език, чрез които жените да се чувстват експлицитно включени като адресат на правни текстове (*Bundesregierung 1991*). Препоръките обхващат, между другото, следните промени: 1. Обозначенията, които завършват на *-mann* ‘мъж’ или *-herr* ‘господин, господар’, трябва да се заменят. 2. Персоналните наименования в мъжки род да се заменят с полово неутрални съществителни като *Person* ‘лице’ и *Mitglied* ‘член’ или със субстантивирани причастия и прилагателни като *die Berechtigten* ‘упълномощени’. 3. Персонализираните институционални наименования, напр. *der Minister* ‘министърът’ да се заменят с неутрални наименования като *das Ministerium* ‘министерството’. 4. С цел експлицитното включване на жените като адресат на правните текстове и постигането на симетрия в наименоването на субекти от мъжки и женски пол навсякъде в тях следва да се употребяват двойките съществителни за деятели (*Nomina agentis*) в мъжки и женски род (*der Antragsteller* ‘заявител’ – *die Antragstellerin* ‘заявителка’). Допустими са следните варианти на изписване: изцяло изписани и двете съществителни (*der Käufer und die Käuferin* ‘купувачът и купувачката’); съкратено изписване, при което основната форма е отделена от суфикса посредством наклонена черта, скоба, дефис (*der/die Sekretär/in* ‘секретар/ка’, *der (die) Lehrer(in)* ‘учител(ка)’, *die Verkäufer-innen* ‘продавач-ки’); съкратено изписване, при което наклонената черта, скобата и дефисът за отделяне на формата за мъжки род на съществителното от суфикса за женски род са заменени от изписване на първата буква на суфикса като главна (т.нар. *Binnen-I*): *die KundInnen* ‘клиентки’.

Развитието на феминистката лингвистика в Германия навлиза в третата си фаза към края на 90-те години на XX в. с разширяване на перспективата, при което езиковото признаване на половото разнообразие е свързано с критика към доминантната хетеросексуална норма, която не отразява непременно актуалната ситуация. Фокусът се измества от жените като единствен обект на дискриминация в езиково отношение и се обръща към онези членове на обществото, които излизат извън рамката на традиционния двуполов модел (Килева-Стаменова 2017). Използването на безпристрастен към половете език дори се сдобива със специален глагол – *gendern*, от англ. *gender* ‘пол като социална категория’, плюс инфинитивно окончание. През 2017 г. Федералният Конституционен съд на Германия признава правото на интерсексуално лице²

² Индивид, у когото има наличие на неопределени или смесени полови белези.

да впише в графата „полова принадлежност“ в акта си за раждане адекватно обозначение за пол, различно от двете налични досега. През 2018 г. подобно решение взема и Федералният Конституционен Съд в Австрия, а в Германия Бундестагът одобрява промяната в Закона за личния статут, с която това става възможно, като третата опция за полово определяне наред с мъжкия и женския пол³ е категорията *divers* ‘различен’ (Miemietz 2019: 3 – 4). До този момент вече няколко висши училища, областни администрации (включително такива в Австрия и Швейцария) и издателства на речници (срв. Diewald, Steinhauer 2017, Reisigl, Anderegg, Fankgauser, Beeler 2017 и др.) са публикували директиви или насоки за ползването на неутрален спрямо половете език в официалната си комуникация с гражданите. Отново през 2018 г. работната група за езикова равнопоставеност на половете към Съвета за немския правопис⁴ изготвя доклад за употребата на полово неутрален език в писмената комуникация на администрацията и различни институции с гражданите в различните провинции и излиза с препоръки към издателства, медии, публичната администрация и правораздаването за използването на толерантен спрямо половата принадлежност език (Rat für deutsche Rechtschreibung 2018). В доклада са анализирани текстове от различни корпуси на Института за немски език в Манхайм (Institut für Deutsche Sprache, IDS), както и такива от интернет източници и са фиксирани 6 различни ортографски или типографски варианта за маркиране на пола при съкратените форми на съществителните за дейтели. Авторите правят обзор на актуалните към онзи момент публикации на насоки и препоръки по темата *gender* и установяват сходен стремеж и сходни стратегии по отношение на опита за постигане на равнопоставено езиково третиране на половете. Както и при анализиранияте текстове от корпуси обаче, и тук се наблюдава голямо разнообразие в спектъра от възможности за маркиране на пола⁵. Според препоръките на Съвета текстовете, предназначени за публична употреба, трябва да отговарят на следните критерии: да са фактологически коректни, разбираеми при четене и слушане, граматически коректни, гарантиращи недвусмисленост и правна сигурност.

³ Четвъртата опция е полето за обозначаване на половата принадлежност да се остави празно.

⁴ Комисия, съставена от членове от сферата на науката, образованието и публичната администрация, със седалище Института за немски език в Манхайм, която издава официалните правописни правила. Правилата са задължителни за публичната администрация, образователни институции, свързани с немски език, издателства на речници и учебници и се актуализират на всеки шест години.

⁵ Така например препоръките във вътрешните правилници на университетите в Лайпциг и Потсдам от 2013 г. са да се използва генеричен фемининум (Herr Professorin ‘господин професорка’) при съставянето на официални текстове.

2. Genderstern и неговите графични алтернативи

През 2020 г. Съветът за немски правопис публикува компендиум на релевантната информация по отношение на толерантния към половата принадлежност език (Wellnitz 2020). Вътре се съдържа резюме на всички налични ортографски и типографски варианти на изписване на съкратените форми на съществителните за обозначаване на деятели (вж. Таблица 1.), както и възможни алтернативи на съкратените форми. Анализът е проведен отново върху големи дигитални корпуси с текстове на съвременен немски език, като са взети под внимание видът текст и целевата група. Съкратените форми в полово неутралното говорене със специални пунктуационни знаци и типографски символи се срещат най-често в дигиталните медии (а там – най-често в публикации във форуми) и по-рядко в печатните медии (Krome 2020: 44). Дружеството за немски език (Gesellschaft für deutsche Sprache, GfdS) отхвърля употребата на Genderstern и повечето други типографски стратегии за полово неутрално езиково формулиране като проблематична, тъй като специалните знаци не отговарят на критериите за разбираемост, четливост, граматическа (правописна) коректност и недвусмисленост (GfdS 2020a). В таблицата долу са представени всички възможности за изписване на съкратените форми на съществителните, заедно с пример и коментар на приложимостта/допустимостта на съответния вариант от Съвета за немски правопис и Дружеството за немски език (за подробна дискусия на алтернативите на съкратените форми на съществителните за деятели виж GfdS 2020b).

Таблица 1. Genderstern и неговите графични алтернативи⁶

Вариант	Пример	оценка на Съвета/GfdS
астериск (Genderstern) *	Lehrer*in ‘учител*ка’, Lehrer*innen ‘учител*ки’	Съветът: непрепоръчително GfdS: непрепоръчително
долна черта (Gendergap) ⁷ _	Lehrer_in ‘учител_ка’, Lehrer_innen ‘учител_ки’	Съветът: непрепоръчително GfdS: непрепоръчително
главно I (Binnen-I), -In	LehrerIn ‘учителКа’, LehrerInnen ‘учителКи’	Съветът: непрепоръчително GfdS: непрепоръчително

⁶ GfdS включват в изброяването и някои екзотични варианти, които засега не намират широко приложение, като например точка – Lehrer.in, средновисока точка – Lehrer•in, звездичка вместо точка върху i, и затова не са разгледани тук.

⁷ В общността на интер-, хомо- и транссексуалните в Германия долната черта е позната като Gendergap, от англ. Gender ‘пол’ и gap ‘празнина, пропаст, разлика’, и е предпочитана като маркер за включване на всичкилове, тъй като прави паузата между мъжката основа и женския суфикс графично видима (Wellnitz 2020: 32).

двоеточие :	Lehrer:in ‘учител:ка’, Lehrer:innen ‘учител:ки’	Съветът: непрепоръчително GfdS: непрепоръчително
скоби ()	Lehrer(in) ‘учител(ка)’, Lehrer(innen) ‘учител(ки)’ или Lehrer(inne)n ‘учител(к)и’	Съветът: непрепоръчително GfdS: условно допустимо
наклонена черта и дефис /-	der/dieLehrer/-in ‘учител/-ка’, Lehrer/-innen ‘учител/-ки’	Съветът: допустимо GfdS: допустимо
Дефис	Lehrer-in ‘учител-ка’, Lehrer- innen ‘учител-ки’	Съветът: непрепоръчително GfdS: непрепоръчително

Genderstern и неговите графични алтернативи са критикувани основно заради това че се отклоняват от официалната правописна норма на езика, представляват голямо предизвикателство за машинните четци на Съюза на слепите и хората с нарушено зрение и не са еднозначни (за по-подробна дискусия по въпросите на употребата на неутрален спрямо пола език виж Eisenberg 2021 и Paug 2021). Но макар Съветът да не препоръчва употребата на пунктуационни или специални знаци вътре в думата като коректна ортографска практика, най-малкото заради обърквания ефект, който това оказва върху всички изучаващи немски⁸, от там все пак отчитат, че астерискът (Genderstern) се налага като предпочитан начин за маркиране на половото приобщаване – 68% от всички анализирани примери в текстовете от корпусите в анализа (Krome 2020: 45). В подкрепа на Genderstern е и изследването на менталните репрезентации на половете, свързани с употребата на генеричен маскулиnum и астериск при съществителните за деятели, от което става ясно, че докато напълно очаквано генеричният маскулиnum активира менталната репрезентация на мъжкия пол, астерискът активира тази на женския пол (Körner, Abraham, Rummer, Strack 2022: 13). Поради спецификата на конкретното изследване няма информация за това дали Genderstern се асоциира и с полови идентичности извън бинарната схема на половете, но в определени среди, като сферата на висшето образование (Miemietz 2019, Reisigl, Anderegg, Fankgauser, Beeler 2017), институционалните и политическите среди⁹ например, знакът се използва именно със значение „обхващащ всякакви полови идентичности“.

⁸ Възможността читателите да се объркат, дори и да са носители на езика като роден, е голяма – астерискът е често използван символ, ползва се като препратка към бележка под линия, указание за корекция, за задължително поле във формуляри, за рождена дата и много други (Wellnitz 2020: 33).

⁹ През 2015 партията Съюз 90/Зелените приема този начин на изписване за текстовете си.

3. Джендър паузата в немския и нейните фонетични и фонологични особености

Дискусията дотук се отнасяше до неутралните спрямо половата принадлежност езикови формулировки в писмената реч. Проблемът е, че Genderstern и неговите разновидности съществуват предимно в писмената реч и до този момент няма стандартизиран вариант за произнасяне на формите, образувани с пунктуационни и специални знаци. Дълго време сред всички извън queer общностите¹⁰ цари несигурност относно начина за произнасяне на съкратените джендър-форми, макар че Федералното министерство по въпросите на жените и защитата на потребителите на Австрия още през 1997 г. постановява диференциране на произношението на *LehrerInnen* 'учители и учителки' ['le:vʋɪnn] и *Lehrerinnen* 'учителки' ['le:vɛʔinn] (Maas 1999: 224). Другото обичайно решение за вътресловното I (Binnen-I) например е да се чете пълната форма (*LehrerInnen* = *Lehrer und Lehrerinnen* 'учителки = учители и учителки'), както се четат съкращенията. Но при формулировките, които изрично искат да излязат извън двуполовия модел, като Genderstern, Gendergap и други, това се оказва неприложимо. В queer средите от десетилетия се е наложило произношението на полово неутралните формулировки с отчетлива глотална пауза (джендър пауза) [ʔ] на морфемната граница между формата за мъжки и суфикса за женски род, като през последните години чрез електронните и дигиталните медии този вариант навлиза все по-масово в обращение (Кирилова-Барч 2022: 118, Wellnitz 2020: 41). Глоталната пауза всъщност представлява беззвучен глотален пловиз, който се среща в много езици и е част от фонетичната система на немския. Става въпрос за звук, който се артикулира, като гласните струни се прилепват плътно една в друга и блокират издишната струя за кратко, преди да се отворят за артикулацията на следващия гласен звук. Акустично и аудитивно това се проявява като пауза в сигнала. В немския този звук се среща предимно на морфологична граница – в началото на думата, ако тя започва с гласна, на морфемната граница между представка и основа, когато основата започва с гласна (сравни *verreisen* 'заминавам' [fɛʀʁaɪzn], и *vereisen* 'заледявам' [fɛʀʁaɪzn]), в сложни съставни думи, ако втората започва с гласна, или в съчетания от гласни, когато втората носи по-силното ударение, например *Oase* 'oазис' [oʔa:zə]. Допреди обществените промени, довели до дебата за употребата на неутрален спрямо пола език, глоталният пловиз не се срещаше пред суфикс. Фонолозите не са единодушни за фонологичния му статус, като все още преобладава схващането, че глоталната пауза не е отделна фонема (за по-подробна дискусия по въпроса виж Maas 1999: 225), но може би сме на път да станем свидетели на промяна във фонологичната система на един език – яв-

¹⁰ От английски queer 'с полово идентичност, различна от бинарната'; използва се съкратено като наименование на LGBTIQ-общността (Lesbian 'лесбо-', Gay 'гей-', Bisexual 'бисексуални', Transsexual 'транссексуални', Intersexual 'интерсексуални', Queer 'небинарни').

ление, което иначе рядко може да се наблюдава през времетраенето на (само) един човешки живот. Критиците на използването на джандър паузата пред суфикса за женски род като маркер за приобщаващо половете говорене се позовават на фонетичното статукво в немския, според което глоталният пловив не се среща пред суфикс и тази му позиция води до изместване на ударението към суфикса, съответно този произносителен вариант е некоректен спрямо нормата и затова го отхвърлят (Eisenberg 2021, Paug 2021). Другият аргумент на противниците на промяната в правописа и правоговора е, че ако глоталният пловив не се реализира (защото е необичайна позиция, допълнително усилие или защото електронният четец на екрана няма техническата възможност), съответната дума се произнася като формата за женски род, тоест Genderstern и джандър паузата допринасят за налагането на генеричен фемининум (пак там). Според лингвиста Анатоли Стефанович обаче изграждането на фонологичната опозиция при суфиксите [in] ↔ [ʔin] безпроблемно се интегрира във фонологичната и морфологичната система на немския, като при това звуковата структура на засегнатите думи се запазва непроменена (Stefanowitsch 2018). Изследване върху продукцията на форми с [ʔin] сочи, че този суфикс се реализира като отделна прозодична дума с координативно значение (= „и“/„или“) и собствено ударение (Wagner 2021). Това означава, че предаването на Genderstern и Gendergap с [ʔin] в устната реч не е в противоречие с правоговорната норма по въпроса за глоталния пловив в началото на думата и ударението върху суфикса. Тези резултати се интерпретират в полза на продължаване на употребата на глоталната пауза като маркер за приобщаването на половете в устната реч, тъй като тя е съвместима с нормите на немската граматика.

4. Заключение

Опитите за достигане до консенсус по въпроса за употребата на полово неутрални формулировки както в писмената, така и в устната реч се сблъскват с редица проблеми от най-различно естество. В писмената реч при съществителните за обозначаване на професия или дейност е популярно използването на специални символи или пунктуационни знаци вътресловно за отделяне на формата за мъжки род от суфикса за женски. Това обаче често представлява проблем за програмите за разчитане на екрана, които ползват хората с нарушено зрение например. Друго затруднение е фактът, че символите, които се ползват (например звездичката (*, Genderstern) или долната черта (, Gendergap), обикновено вече си имат друго значение и това води до риск от двусмисленост. Не на последно място идва четливостта като фактор. Изследване върху използването на неутрален спрямо пола език в обявите за работа в Германия от 2021 г. показва, че опитът да се имплементира езиковото равноправие на половете в съответствие с Общия закон за равното третиране¹¹ (Allgemeines

¹¹ Така нареченият антидискриминационен закон.

Gleichbehandlungsgesetz 2006) често завършва с езиков хаос заради грешен или объркващ подбор на думите или начините на изписване (Dargiewicz 2021). Проблемът с разбираемостта и четливостта на обявите освен другото оказва влияние и върху степенята, в която текстът успява да изпълни функцията си. Наличието на толкова много варианти за изписване на съкратените форми на съществителните, така че да се подразбира включването на всички възможни полови идентичности, допълнително затруднява езиковата обстановка.

В устната реч ситуацията е малко по-ясна. Вариантите се свеждат до употребата на плотален пловиз на морфемната граница между основата за мъжки род и суфикса за женски род, за да се различи формата за всички родове от тази само за женски род. Въпреки притесненията на по-консервативните езиковеди изградената по този начин нова за немския език фонологична опозиция не нарушава правоговорната норма и изглежда, безпроблемно се вписва в морфонологията на немския език (Stefanowitsch 2018, Wagner 2021).

Дискусията в тази статия се концентрира върху правописа и произношението на полово неутралните съкратени форми на съществителните за обозначаване на професия или дейност. Извън полезрението остава проблемът с небинарните обозначения при субстантивираните прилагателни/причастия и техните форми в единствено число, определителните членове, където също няма форма за единствено число на третия пол, местоименията, окончанията на прилагателните и други езикови конструкции, които също ще трябва да претърпят някаква промяна, за да отразят промяната в обществените отношения.

Тази езикова промяна е вече в ход, дебатът присъства осезаемо и в социалните медии, и в общественения живот, това е актуалната езикова реалност в Германия. И макар още да няма единна правописна и правоговорна норма за тези явления, макар ситуацията да е много динамична и да има нужда от още много теоретични и експериментални лингвистични и когнитивни изследвания за пълното интегриране на тези формулировки в системата на съвременния немски език, с цел избягване на неясноти, изучаващите немски език следва да бъдат подготвени за срещата с тези графични и фонетични нововъведения. С още по-голяма сила това важи за изучаващите езика в рамките на филологическото следване, бъдещите учители и преводачи.

БИБЛИОГРАФИЯ

Килева-Стаменова 2017: Килева-Стаменова, Р. Полът в езика. – В: *Литературен вестник, бр. 16 (2017)*. // **Kileva-Stamenova 2017:** Kileva-Stamenova, R. Polat v ezika. – In: *Literaturen vestnik, Vol. 16 (2017)*.

Кирилова-Барч 2022: Кирилова-Барч, Л. Тенденции в употребата на съществителни имена за обозначаване на дейности и професии в немския и в българския език. – В: Маркова, М., Цветков, Пл. (съст.) *Език и професионална комуникация 4*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 116 – 122. // **Kirilova-Barch 2022:** Kirilova-Barch, L. Tendentsii v upotrebatata na sashtestvitelni imena za

oboznachavane na deynosti i profesii v nemskiya i v balgarskiya ezik. – In: Markova, M., Tsvetkov, Pl. *Ezik i profesionalna komunikatsiya 4*. Sofiya: Universitetsko izdatelstvo “Sv. Kliment Ohridski”, 116 – 122.

Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz 2006: *Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz*. <<https://www.gesetze-im-internet.de/agg/>> [31.10.2022].

Bundesregierung 1991: Bundesregierung. Maskuline und feminine Personenbezeichnungen in der Rechtssprache. Bericht der Arbeitsgruppe Rechtssprache vom 17. Januar 1990. In: *Bundestagsdrucksache 12/1041*, Bonn <<https://dserver.bundestag.de/btd/12/010/1201041.pdf>> [28.10.2022].

Dargiewicz 2021: Dargiewicz, A. Verstärkung (m/w/d) gesucht. Zur Geschlechtsneutralität in den gegenwärtigen deutschen Stellenanzeigen. – In: *Acta Neophilologica*, Vol. 23, 123 – 140.

Daskalova 2004: Daskalova, K. The women’s movement in Bulgaria in a life story. – In: *Women’s History Review*, Vol. 13 (1), 91 – 104.

Diewald, Steinhauer 2017: Diewald, G., Steinhauer, A. *Richtig gendern. Wie Sie angemessen und verständlich schreiben*. Berlin: Dudenverlag.

Eisenberg 2021: Eisenberg, P. *Unter dem Muff von Hundert Jahren*. Interview mit der FAZ <<https://www.faz.net/aktuell/feuilleton/debatten/der-duden-und-der-unsinn-der-gegenwertigen-sprache-17135087.html>> [20.10.2022].

Florence 2015: Florence, J. A Phrase in Flux: The History of Political Correctness. – In: *Harvard Political Review*. <<https://harvardpolitics.com/phrase-flux-history-political-correctness/>> [28.10.2022].

Gáll 2020: Gáll, K. Sprachwandel im Zeichen der Politischen Korrektheit. – In: *Kronstädter Beiträge zur Germanistischen Forschung*, Vol. 20, 225 – 241.

GfdS 2020a: Gesellschaft für deutsche Sprache e. V. Gendersternchen und Co. mit deutscher Rechtschreibung nicht konform. Pressemitteilung. <<https://gfds.de/pressemitteilung-gendersternchen/>> [31. 10. 2022].

GfdS 2020b: Gesellschaft für deutsche Sprache e. V. (2020b). Leitlinien der GfdS zu den Möglichkeiten des Genderings. <<https://gfds.de/standpunkt-der-gfds-zu-einer-geschlechtergerechten-sprache/>> [31.10.2022].

Körner, Abraham, Rummer, Strack 2022: Körner, A., Abraham, B., Rummer, R., Strack, F. Gender Representations Elicited by the Gender Star Form. – In: *Journal of Language and Social Psychology*, Vol 41(5), 553 – 571.

Krome 2020: Krome, S. Statement vom Rat für deutsche Rechtschreibung. – In: Wellnitz, J. (Ed.). *Kompendium gendersensible Sprache*, 41 – 45. <https://bdkom.de/sites/default/files/meldungen_files/kompendium_gendersensible_sprache_2.pdf> [31.10.2022].

Maas 1999: Maas, U. *Phonologie. Einführung in die funktionale Phonetik des Deutschen*. Opladen/Wiesbaden: Westdeutscher Verlag GmbH.

Merriam-Webster English Dictionary 2022: *Definition of „politically correct“ in English*. <<https://www.merriam-webster.com/dictionary/politically%20correct.>> [31.10.2022].

Miemietz 2019: Miemietz, B. *Gender Gap und Glottal Stop. Informationen zu geschlechtergerechtem Sprechen und Schreiben*. Hannover: Medizinische Hochschule Hannover.

Niedersächsisches Gesetz zur Förderung der Gleichstellung der Frau in der Rechts- und Verwaltungssprache 1989: *Niedersächsisches Gesetz zur Förderung der*

Gleichstellung der Frau in der Rechts- und Verwaltungssprache. <<https://www.voris.niedersachsen.de/jportal/?quelle=jlink&query=VwSprGleichstG+ND&psml=bsvorisprod.psml&max=true&aiz=true>> [31.10.2022].

Oxford English Dictionary 2018: *Definition of „political correctness“ in English.* <https://web.archive.org/web/20190413091703/https://en.oxforddictionaries.com/definition/political_correctness> [28.10.2022].

Payr 2021: Payr, F. *Von Menschen und Mensch*innen. 20 gute Gründe, mit dem Gendern aufzuhören.* Wiesbaden: Springer Fachmedien.

Rat für deutsche Rechtschreibung 2018: *Empfehlungen zur „geschlechtergerechteren Schreibung“. Beschluss des Rats für deutsche Rechtschreibung vom 16. November 2018.* <https://www.rechtschreib-rat.com/DOX/rfdr_PM_2018-11-16_Geschlechtergerechte_Schreibung.pdf> [20.10.2022].

Reisigl, Anderegg, Fankgauser, Beeler 2017: Reisigl, M., Anderegg, U., Fankhauser, L., Beeler, K. *Geschlechtergerechte Sprache. Empfehlungen für die Universität Bern.* Bern: Abteilung für Gleichstellung, Universität Bern.

Stefanowitsch 2018: Stefanowitsch, A. *Gendergap und Gendersternchen in der gesprochenen Sprache.* <<https://www.sprachlog.de/2018/06/09/gendergap-und-gendersternchen-in-der-gesprochenen-sprache/>> [31.10.2022].

Tiemeyer, Lange, Ivanov 2018: Tiemeyer, T., Lange, M. B., Ivanov, Chr. *Geschlechtergerechte Personenbezeichnungen in deutscher Wissenschaftssprache.* – In: *Suvremena lingvistika* Vol. 86, 261 – 290.

Wagner 2021: Wagner, M. *The syntax and prosody associated with German gender gaps.* Short talk at Amlap (Architectures and Mechanisms for Language Processing), Université de Paris, France. <<https://prosodylab.org/lab/news/2021/09/03/gendergap-in-german.html>> [20.10.2022].

Wellnitz 2020: Wellnitz, J. (Ed.). *Kompodium gendersensible Sprache.* <https://bdkom.de/sites/default/files/meldungen_files/kompodium_gendersensible_sprache_2.pdf> [31.10.2022].